

אנו מתירין להתפלל עם העבריינין: קולא או חומרא?

Alex S. Ozar

1) טור אורח חיים הלכות יום הכפורים סימן תריט

ערבית נכנסין לבית הכנסת ונוהגין באשכנז שקודם שיתפלל מתירין לכל העבריינין כדי להתפלל עמהן ואפי' אם לא יבקשו שיתירו להם דא"ר שמעון חסידא (כריתות ו ב) כל תענית צבור שאין בו ממושעי ישראל אינו תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סמני הקטרת ואומרין בזה הלשון בישיבה של מעלה ובישיבה של מטה על דעת המקום ועל דעת הקהל אנו מתירין להתפלל עם העבריינין

2) שיירי כנסת הגדולה הגהות טור אורח חיים סימן תריט

כך היא הנוסחא השגורה בפי הכל, וכן היא הנוסחא בסדורים. וקבלתי משם מהר"ש סבע ז"ל שהיה אומר אנו מתירין להתפלל את העבריינין. והכונה לומר שמתירין את העבריינין מעבריינותן כדי להתפלל עמהם, וכמו שמתבאר מדברי רבינו בעל הטורים והכלבו [סי' ס"ח] והמרדכי [סי' תשכ"ה] וספר התשב"ץ [סי' קל"א]. ונוסחא זו נכונה היא, וכן אני נוהג לומר.

3) משנה חגיגה ג'ו'

הַגְּבָאִין שְׁנִכְנְסוּ לְתוֹךְ הַבַּיִת, וְכֵן הַגְּבָאִים שֶׁהִחְזִירוּ אֶת הַפְּלִים, נֶאֱמָר לומר, לֹא נִגְעָנוּ. וּבִירוּשָׁלַיִם נֶאֱמָר עַל הַקֹּדֶשׁ, וּבִשְׁעַת הַרְגֵל אֵף עַל הַתְּרוּמָה:

Tax-collectors who entered a house, and similarly thieves who restored [stolen] vessels are believed if they say, "We have not touched [anything]." And in Jerusalem they are believed in regard to sacred things, and during a festival also in regard to terumah.

4) חגיגה כ"ו.

וּבִשְׁעַת הַרְגֵל אֵף עַל הַתְּרוּמָה. מִנְהַגֵי מִיֵּלִי? אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי, דְּאָמַר קָרָא: "וַיֵּאָסֶף כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר כְּאִישׁ אֶחָד חֲבָרִים", הַכְּתוּב עֲשָׂאן כּוֹלֵן חֲבָרִים.

And during a pilgrimage Festival they are deemed credible even with regard to *teruma*. The Gemara poses a question: **From where are these matters derived? Rabbi Yehoshua ben Levi said: The verse states** concerning the incident of the concubine in Gibeah: **"And all the men of Israel gathered to the city, like one man, united [*haverim*]"** (Judges 20:11). This verse is interpreted to teach that whenever the entire people of Israel gathers together in a single place, **the Torah makes, i.e., considers, all of them *haverim*.**

5) כריתות ו.

א"ר חנא בר בזנא א"ר שמעון חסידא כל תענית שאין בה ממושעי ישראל אינה תענית שהרי חלבנה ריחה רע ומנאה הכתוב עם סממני קטרת אביי אמר מהכא (עמוס ט, ו) ואגודתו על ארץ יסדה

Rav Hana bar Bizna says that Rabbi Shimon Hāsida says: Any fast that does not include the participation of some of the sinners of the Jewish people is not a fast, as the smell of galbanum is foul and yet the verse lists it with the ingredients of the incense. Abaye says that this is derived from here: "It is He Who builds His upper chambers in the heavens and has established His bundle on the earth" (Amos 9:6).

6 רבנו בחיי, שמות ל:לד

וחלבנה ריחה רע ואעפ"כ הכניסה הכתוב בכלל הבשמים החשובים ובא לרמוז שאין לנו להקל ברשעים פושעי ישראל שלא יהיו בכלל תעניותינו ותפלתנו וכמו שאמרו רז"ל כל אגודה שאין בה מפושעי ישראל אינה אגודה, ובאור זה כי שם שמים מתעלה ומתקדש בשעה שהרשעים חוזרים בתשובה ונמנין בכלל הצדיקים שאם לא כן הצדיקים נתפשים עליהם מפני הערבות שהרי כל ישראל ערבים זה לזה.

7 שו"ת הריב"ש סימן קעב

לפי שזה הוא לשון נדוי כלומר ריחוק, כדמתרגמין גדת דותה רחוק סאובתה. וכיון שמבדילין ומרחיקין אותו אין מצרפין אותו ואין כוללין אותו עמהם. אבל מי שעבר עברה ולא נתנדה לא מצינו שלא יצטרף לעשר, דאם תאמר כן תפיק מינן צודני צודני, שהרי אפ"ל מאן דעבר אדרבנן נקרא עבריין כדאיתא בפרק כירה (מ). וכ"כ בפ"ל לר' מאיר מרוטנבורג ז"ל שהעבריין שעבר על גזרת הצבור אם לא נדוהו נמנה למנין עשרה

8 שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכות השחר ושאר ברכות סימן נה

סעיף יא
עבריין שעבר על גזירת הצבור או שעבר עבירה, אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה.
סעיף יב
מנודה, אין מצרפין אותו לכל דבר שצריך עשרה, אבל מותר להתפלל בבהכ"נ שהוא שם, אלא אם כן פירשו להחמיר עליו בכך.

9 רמב"ם, הלכות תלמוד תורה ו:יז

במה דברים אמורים במי שנדוהו על שבטתו תלמידי חכמים. אבל מי שנדוהו על שאר דברים שחייבים עליהם נדוי אפלו נדוהו קטן שבישראל חייב הנשיא וכל ישראל לנהג בו נדוי עד שיחזור בתשובה מדבר שנדוהו בשבילו ויתירו לו. על עשרים וארבעה דברים מנדין את האדם בין איש בין אשה. ואלו הן: (א) המבנה את החכם ואפלו לאחר מותו. (ב) המבנה שליח בית דין. (ג) הקורא לתברו עבד. (ד) מי ששלוהו לו בית דין וקבעו לו זמן ולא בא. (ה) המזלזל בדבר אחד מדברי סופרים ואין צריך לומר בדברי תורה. (ו) מי שלא קבל עליו את הדין מנדין אותו עד שימתן. (ז) מי שיש ברשותו דבר המזיק כגון פלג רע או סלם רעוע מנדין אותו עד שישיר הנקו. (ח) המוכר קרקע שלו לעובד כוכבים מנדין אותו עד שיקבל עליו כל אגס שיבוא מן העובד כוכבים לישראל חברו בעל המצר. (ט) המעיד על ישראל בערפאות של עובדי כוכבים והוציא ממנו בעדותו ממון שלא פדין ישראל, מנדין אותו עד שישלם. (י) טבח כהן שאינו מפורש המתנות ונותנן לכהן אחר מנדין אותו עד שימתן. (יא) המחלל יום טוב שני של גלויות אף על פי שהוא מנהג. (יב) העושה מלאכה בערב הפסח אחר הצות. (יג) המזכיר שם שמים לבטלה או לשבועה בדברי הבאי. (יד) המביא את הרבים לידי חלול השם. (טו) המביא את הרבים לידי אכילת קדשים בחוץ. (טז) המחשב שנים וקובע קדשים בחוצה לארץ. (יז) המכשיל את העור. (יח) המעכב הרבים מלעשות מצוה. (יט) טבח שיצאה טרפה מתחת ידו. (כ) טבח שלא פדק סכינו לפני חכם. (כא) המקשה עצמו לדעת. (כב) מי שגרש את אשתו ועשה בינו ובינה שתפות או משא ומתן המביאין להו להזקק זה לזה פשיבואו לבית דין מנדין אותם. (כג) חכם ששמועתו רעה. (כד) המנדה מי שאינו חייב נדוי:

10 תרומת הדשן פסקים וכתבים סימן קלח

דאפ"ל אם נראה לחכמים שמפני שהן מנדין ומחרימין מאן דהוא, ובשביל כך יצא לתרבות רעה לא יניחו בעבור זה מלדון ומלעשות כהלכה

11) שו"ת הרמב"ם סימן רסה

התשובה אסור להשלים בהם מנין, לא עשרה ולא שלשה, משום שאינם מודים בחיוב זה (הדבר). והעיקר בזה אומרם בעירובא או ביד מי שאינו מודה בעירוב אינו עירוב. וכל דבר, שמאמינים בחיובו ובחלותו, רשאים אנו להצטרף אליהם בו, וכל מה שאין מאמינים בחיובו ובחלותו, אסורים שיצטרפו בו. וידוע שאינם מאמינים בחיוב הקדושה ולא בחיוב הזימון, ואינם משגיחים במנין עשרה ולא במנין שלשה. ומאחר שאינם מודים בחוקים אלו, אסור לעשות זאת עמהם ולהשלים המנין בהם, אחרת סומכין בדבר על מי שאינו מאמין בו. ומי שעבר לפני התיבה במעמד, מתרים בו ומונעין אותו מזה, ותו לא. וכתב משה.

10) רמב"ם אגרת השמד

וג"כ אינו ראוי להרחיק מחללי שבתות ולמאוס אותם אלא מקרבה ומזרזם לעשיית המצות וכבר פירשו רז"ל שהפושע אם פשע ברצונו כשיבא לבית הכנסת להתפלל מקבלין אותו ואין נוהגין בו מנהג בזיון וסמכו על זה מדברי שלמה ע"ה (משלי ו' ל') אל יבזו לגנב כי יגנוב למלא וגו' אל יבזו לפושעי ישראל שהן באין בסתר לגנוב מצוות ומיום שגלינו מארצנו

12) שו"ת בנין ציון החדשות סימן כג

פסקים שלא להלכה למעשה.

והנה עד כה דברנו מעיקר הדין איך לדון מחלל שבת בפרהסיא אבל לפושעי ישראל שבזמנינו לא ידענא מה אדון בהם אחר שבעו"ה פשתה הבהרת לרוב עד שברובם חלול שבת נעשה כהיתר אם לא יש להם דין אומר מותר שרק קרוב למזיד הוא ויש בהם שמתפללים תפילת שבת ומקדשים קידוש היום ואח"כ מחללים שבת במלאכות דאורייתא ודרבנן והרי מחלל שבת נחשב כמומר בלבד מפני שהכופר בשבת כופר בבריאה ובבורא וזה מודה ע"י תפילה וקידוש

Thus far we have spoken in accordance with the bottom-line law how to treat a public sabbath desecrator [מחלל שבת בפרהסיא]. But with respect to the sinners of Israel in our day – I don't know what to say about them, given that, in our great sinfulness, the illness has spread to the majority, such that for the majority of people desecrating shabbat is seen as permitted. Should we not say that they fall under the category of "one who says it is permitted [אומר מותר]," such that they are to be judged as merely "close to willful." And there are those among them who say the shabbat prayers and kiddush of the day and then after that violate shabbat with rabbinic and Torah-level labors, whereas the sabbath desecrator is considered a mumar only because denying shabbat is akin to denying creation and the creator, and this person accepts those things via tefilah and kiddush!

ומה גם בבניהם אשר קמו תחתיהן אשר לא ידעו ולא שמעו דיני שבת שדומין ממש לצדוקין דלא נחשבו כמומרים אעפ"י שמחללין שבת מפני שמעשה אבותיהן בידיהם והם כתינוק שנשבה לבין עובדי ככבים כמבואר (סי' שפ"ה) וכ"כ גם המבי"ט (סי' ל"ז) ואפשר נמי דצדוקין שלא הורגלו בתוך ישראל ולא ידעו לעיקרי הדת ואינם מעיזין פניהם נגד חכמי הדור לא חשבי מזידין וכו' יע"ש. והרבה ממושעי הדור דומין להם ועדיפי מהם שמה שמחמיר הר"ש בקראים להחשיב יינם יי"נ אינו מפני חילול מועדות שדומה לשבת בלבד אלא מפני שכפרו גם בעיקרי הדת שמלין ולא פורעין ואין להם דיני גיטין וקדושין שע"ז בניהם ממזרים. ובזה רוב הפושעים שבזמנינו לא פרצו. ולכן לענ"ד המחמיר להחשיב נגיעת יין של הפושעים הללו לסתם יינם תבוא עליו ברכה. אכן גם למקילים יש להם על מה שיסמכו אם לא

שמבורר לנו שיוודע דיני שבת ומעיז פניו לחללו בפני עשרה מישראל יחד שזה ודאי כמומר גמור ונגיעת יינו אסור.
כנלענ"ד הקטן יעקב.

Furthermore, the children who came after them, who never knew nor heard the laws of shabbat, and so are identical to the Sadducees who are not considered mumarim, even though they violate shabbat, since it is the actions of their fathers in their hands and they are akin to a child abducted among the idolators... And it is possible that the Sadducees, since they are not amongst the Jews, don't know the fundamentals of the religion, and don't act brazenly toward the sages of the generation, are not to be judged as wilful sinners. Many of the sinners of our generation are like them, even better than them, as the reason for being strict with regarding to their wine is not only because they desecrate the holidays which is like desecrating shabbat, but because they deny the fundamentals, in that they cut the foreskin but do not do the pulling back of the skin, and they don't have the laws of marriage and divorce, such that their children are mamzerim. But the majority in our day have not breached in this way. And so it appears to my humble mind that one who is strict to treat wine touched by these sinners as "stam yeinam" is to be blessed. But those who are lenient have what on which to rely, except where it is clear to us that they know the laws of shabbat and brazenly violate it in the presence of ten Jews at once, as this is certainly a full-fledged mumar and any wine they touch is forbidden.

11) אגרות הראי"ה תקמה

אסור לנו להפריד ולפרר, אסור לנו לומר: "זהו שלנו ואנו דואגים עליו, וזהו לא שלנו..." כשאנו מתרוממים אל התוכן הסודי כולל הכל, אין אנו רשאים להבדיל בו בין טובים לרעים, ועל דעת המקום ועל דעת הקהל הננו מוכרחים להתפלל עם העברנים ג"כ, ותקות לבבנו צריכה להיות מקפת את הכל, את הכלל כולו ובכל ערכיו. "לתפלל עם העברנים" אני אומר, לא לתחשב עם דעותיהם הבריניות, לא האזמינם במחיצתינו בתור פועלים ומנהיגים, אבל להתפלל, כלומר: לדרוש בלב ונפש את שלום הכלל כולו וישועתו, במובן היותר רחב, והכלל כולל את הכל: